

M. J. H. COBBENHAGEN ALS ECONOMIST

door Prof. Dr J. L. Mey

Het plotseling overlijden van de Tilburgse hoogleraar Dr M. J. H. Cobbenhagen was de redactie aanleiding mij op te dragen enige woorden aan zijn nagedachtenis te wijden.

Hoewel tot doctor in de economische wetenschappen bevorderd op een proefschrift getiteld: De verantwoordelijkheid in de onderneming, heeft Cobbenhagen zich in zijn verdere publicistische arbeid meer met problemen der sociale economie dan met die der bedrijfseconomie bezig gehouden. Wel is de onderneming als maatschappelijk verschijnsel en vooral ook de figuur van de ondernemer hem steeds blijven boeien.

Van zijn publicaties na zijn promotie, die spoedig door een benoeming tot hoogleraar aan de nieuw opgerichte Katholieke Economische Hogeschool werd gevolgd, verschenen, bevatten nog slechts enkele — overigens zeer waardevolle — beschouwingen over bedrijfseconomische onderwerpen, meest daterend uit de eerste jaren van zijn hoogleraarschap. Hiervan kregen en behielden voornamelijk die over: Reservevorming en haar betekenis voor kapitaalvorming en kapitaaldistributie, later opgenomen in *Bedrijfseconomische Studiën*, en die naar aanleiding van: *Die organische Tageswertbilanz* van F. Schmidt, herdrukt in ons gedenkboek: 25 jaar M.A.B. bekendheid.

Waarschijnlijk niet alleen veroorzaakt door zijn brede sociale belangstelling, maar ook door de aard van zijn aanvankelijk zeer omvangrijke leeropdracht verschoof zich zijn belangstelling althans voor zover bijkende uit zijn geschriften meer en meer in sociaal-economische richting.

Zijn grootste activiteit ontplooidde Cobbenhagen op dit gebied na de oprichting — door hem tezamen met H. A. Kaag en J. E. de Quay — van het *Maandschrift Economie* in 1935. De eerste jaargangen van dit *Maandschrift* leveren vier tot vijf meest zeer doorwrochte studies van zijn hand. Cobbenhagen stelde daarmee de redacteurs van wetenschappelijke tijdschriften op economisch gebied een voorbeeld, slechts — en dan nog op een afstand — na te volgen, maar niet te overtreffen.

Belangrijk vooral waren zijn bijdragen, en waarlijk niet alleen voor gelijkgezinden, om de wijze waarop hij de vraagstukken in het licht der moderne ontwikkeling der economische wetenschap tegen de achtergrond van zijn levens- en wereldbeschouwing wist te behandelen.

Bijzonder vragen hier de aandacht, ook van hen die zich meer in de bedrijfseconomische richting specialiseerden, de beschouwingen over vrijheid en gebondenheid in de organisatie van het economisch leven. „Maar daarnaast groeit het inzicht, dat de keuze van de maatschappelijke stelsels niet uitsluitend is tussen vrijheid of gebondenheid, doch dat er een synthese mogelijk is van beide” schreef Cobbenhagen in zijn studie: *De economische tussenvorm of mengvorm* (*Maandschr. Economie*, jaarg. 1936/1937 blz. 301). Voor de ontwikkeling van dit inzicht heeft de overledene zelf een hoogst belangrijke bijdrage geleverd, zowel in deze studie als in de daaraan voorafgaande, handelend o.m. over de prijs als instrument of als richtsnoer, waarin hij in het kader van zijn opvattingen uiteraard het instrumenteel karakter van het prijzenstelsel beklemtoonde. Belangwekkende beschouwingen om hun invloed, die zij op het economisch denken in ons land hebben gehad niet alleen, maar ook op onze economi-

sche politiek. Ofschoon Cobbenhagen zelf nimmer een rol in ons politieke leven heeft gespeeld, mag zijn invloed daarop niet worden onderschat.

Een bijzonder waardevolle oriëntering vormde eveneens de reeks beschouwingen die hij in het Maandschrift *Economie* aan nieuw verschenen werken in de economische wereldliteratuur wijdde en die hij aldus de Nederlandse economen nader bracht.

Ligt Cobbenhagen's wetenschappelijke activiteit gedurende het grootste deel van zijn hoogleraarschap zoals gezegd meer op sociaal-economisch dan op bedrijfseconomisch terrein, niettemin is er toch alle reden om hem als bedrijfseconoom te erkennen. Niet alleen waren zijn geschriften zowel zijn dissertatie als de later verschenen tijdschrift-artikelen op zich zelf waardevol én om hun inhoud én om hun vorm, het is naar mijn persoonlijk gevoelen vooral de voor de verdere ontwikkeling van het bedrijfseconomisch denken vruchtbare gedachte van de zelfstandigheid der onderneming, waarop Cobbenhagen de aandacht vestigde. Zijn proefschrift was er van doordrongen en in zijn M.A.B.-artikel aan de beoordeling van de organische balansleer van Schmidt gewijd, heeft hij haar nog eens kort en scherp geformuleerd: „In de erkenning van de zelfstandigheid der onderneming ligt echter de hoopvolle aanzet in de richting, die ik als de nieuwe en toekomstige zie”¹⁾.

Ziehier een gedachte, die ook voor de aanhangers van de theorie der vervangingswaarde de moeite van het in zijn consequenties doordenken ten volle waard is.

Hoewel hij dit in de ware zin des woords was, zou een typering van Cobbenhagen als wetenschapsmens toch aan zijn figuur niet volledig recht laten wedervaren.

Hij was daarnaast — en op welke wijze — ook onderwijsman, aldus de ideale hoogleraar typerend. Een kristallisatie van zijn denkbeelden vormt die allermerkwaardigste instelling der Tilburgse Hogeschoolgemeenschap waarom de Katholieke Hogeschool door haar zusterinstellingen benijd wordt, maar die men elders, ook daar waar de voorwaarden daartoe gunstiger zijn dan aan de openbare instellingen van economisch hoger onderwijs, niet heeft kunnen navolgen. In deze kring was het, dat zijn laatste openbaar optreden een dag voor zijn dood plaats vond.

Het was dan ook niet te verwonderen, dat toen de Staatscommissie voor de Reorganisatie van het Hoger Onderwijs werd benoemd, Cobbenhagen met de leiding van de Sectie voor het economisch onderwijs werd belast. In het rapport van deze sectie herkent men veel wat door hem te voren reeds was bepleit.

In het laatste jaar van zijn leven nam hij eveneens actief deel aan het interacademiaal overleg inzake de academische vorming van deskundigen op het gebied der bedrijfsorganisatie. Zij die met hem in die laatste periode samenwerkten, zullen hem hebben gewaardeerd om de wijze evenwichtigheid, die zijn adviezen kenmerkte.

Zo is een man van ons heengegaan, die zowel voor de beoefening van de economische wetenschap als voor het economisch hoger onderwijs van uitzonderlijke betekenis is geweest. Veel had, ware hij in leven gebleven, van hem nog kunnen worden verwacht. Dankbaar gedenken past ons van het vele, dat hij gaf.

¹⁾ M.A.B. Juli 1930.